

Način lova školjaka u našim rekama

Školjkari na našim rekama love školjke raznim vrstama grablja. To je uglavnom dosta primitivan alat za koji je potrebno mnogo fizičke snage, a uveo sam se tokom istraživanja školjaka u Savi i Dunavu, da baš od fizičkih kondicija pojedinog školjkara zavisi dobar deo uspeha u lovu.

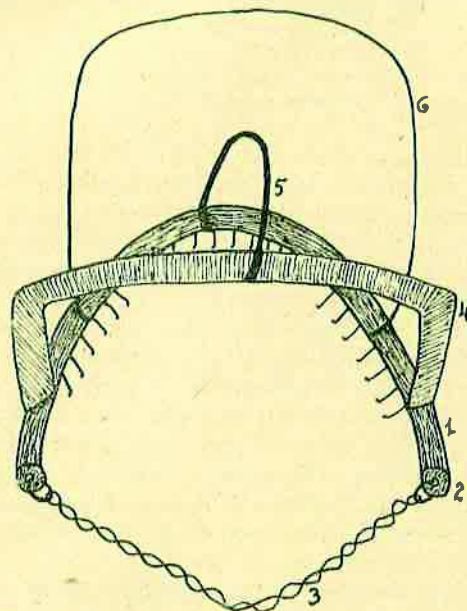
Školjke love za potrebe industrije da se od kapa njihovih ljuštura izrađuje raznovrsna dugmad, a od otpadaka mineralno brašno. Sirovo školjkino meso upotrebljuje se za ishranu domaće živine, svinja, pasa, čak, video sam da ga i koze pokušavaju jesti. Retki su ljudi kod nas, koji jedu meso rečne školjke.

Za potrebe industrije love ove školjke: sve tri rase *Unio crassus Retzius*, sve tri forme *U. tumidus Retzius*, i sve tri forme *U. pictorum L.* Sve tri rase *U. crassus Retzius* vulgarno zovu »savska« školjka, jer ih najviše ima u Savi, a sve tri forme *U. tumidus* vulgarno zovu ili »dunavska« ili »zelena« školjka, a pojedinu formu od *U. pictorum L.* vulgarno nazivaju »zelena«, »žuta« i »crna« školjka. Prve dve grupe još nemaju naša narodna imena, dok treća grupa poznata je pod imenom slikarske školjke.

Kako sam u ranijim člancima ovoga časopisa naglasio (broj 8/1952, broj 2/1953, broj 2/1956) lov školjaka u našim rekama je mlad, tek dva i po decenija, pa prema tome, verovatno, ni alat još nije mogao biti dovoljno usavršen. Moguće da će se dugogodišnjim iskustvom u tome nešto postići. Ipak i ovaj današnji alat, grablje i keca, jest evolucionirani alat; usavršavao ga je pojedini školjkar za svoje potrebe, ali, uglavnom, on je još uvek dosta primitivan.

Od obične lopate, motike, male kante pričvršćene o motku, kako su mi pričali školjkari u selu Ivanovu, oni su tokom vremena od 1931 god. do danas promenili desetak oblika svoga alata za lov školjaka. U selu Ivanovu, gde postoji najstariji organizovani školjkolov u Dunavu, danas love školjke velikim grabljama na užeta. Kroz tu evoluciju lovnog alata prošli su i drugi školjkari, te su se danas zaustavili na dosta teškom tipu željezne grablje za lov školjaka. Alat im izrađuju seoski kovači. Osnovu grablje čini veliki željezni luk 164 sm dužine, na kome je učvršćeno 40 komada napola savijenih zubaca 15 sm dužine. Na krajevima ovog luka nalaze se alke za koje je pričvršćen lanac 74 sm dužine. Iznad velikog luka pričvršćen je manji željezni luk koji ga čvrsto steže. On je veličine 122 sm (90 sm gornji zaobljeni deo luka, i dve njegove vertikalne svaka po 16 sm). Između oba luka nalazi se željezni pridržač 35 sm veličine. Za glavni luk pričvršćen je tanki luk za mrežu. Veličina njegovog oboda iznosi 163 sm. Na njemu je pričvršćena željezna mreža s okcima 35 mm otvora. Za lanac na glavnom luku privezano je uže 20—30 m dužine. Sl. 1. U

području Ivanova i okolini, gde ti školjkari love, kreće se normalna dubina Dunava do 17 m, zato je tako dugačko uže potrebno na grabljama uopšte. Opisani tip grablja je najveći alat što ga u tom selu upotrebljuju neki školjkari. Grablje ostalih školjkara su nešto manjih dimenzija.

Sl. 1. Teške željezne grablje iz Ivanova: 1 - veliki željezni luk sa zupcima, 2 - alke, 3 - lanac za koje se veže uže, 4 - manji željezni luk, 5 - željezni pridržač, 6 - tanki željezni luk za mrežu. Orig. crtež

Nikakvo čudo što se u Ivanovu toliko menjao alat za lov školjaka, jer tu se najveći broj seljaka bavi njihovim lovom. Osim toga, to je selo ne samo selo školjkara već i ribara i ljudi koji se bave prevozom trgovačke robe u svojim čamcima po Dunavu. Dakle, to je selo ljudi koji su stalno vezani svojim životnim pozivom i potrebama za vodu. Čak i po životne namirnice odlaze preko na desnu obalu Dunava, u Grocku i Ritopek, jer ne proizvode ni dovoljno žitarica ni povrća za ishranu. Samo selo, koje je presečeno sa nekoliko kanala punih vode iz Dunava, dobar deo godine je u znaku poplave. Po ovim ivanovačkim kanalima ne plove ni čamci ni gondole, već svakojaki otpaci i prijavština iz seoskih kuća. Za vreme malo više vode u Dunavu ne mogu se ti kanali preskakati već se gazi po vodi ili bos ili u gumenim čizmama ili se improviziraju privremeni mostići od po jedne daske širine, kao što sam lično doživljavao kada sam obilazio selo da se uverim koliko je školjkinih ljuštura upropašteno. Naime, špekulanti su obećavali školjkarima da će im otkupiti sve ulovljene školjke bez obzira na veličinu, međutim, pri otkupu uzeli su samo one najpodesnije za pravljenje dugmadi; ostale ljuštore ostale su na gomilama po seoskim dvorištima, gde su se raspale pod uticajem sunca, vetra, vlage i peska.

RIBARSTVO JUGOSLAVIJE

LIST ZA SLATKOVOĐNO RIBARSTVO

1956. (XI. god.)

SADRŽAJ:

Članci:		strana
Aganović ing. M.	: Potreba izgradnje salmonidskih mrestilišta u NR Bosni i Hercegovini	114
Babuder-Mihajlović I.	: Ispitivanje razvijenosti spolnih organa ribnjačkog šarana dvoljetnog uzgoja sa gledišta njegove tržne vrijednosti	21
Basioli J.	: Slatkovodno ribarstvo NR Hrvatske u 1955. god.	11
Bojčić ing. C.	: Uzgoj šaranskog mlađa na Ribnjačarstvu Poljana	103
Drecun ing. Đ.	: Mugilidi (cipli) Skadarskog jezera	23
Drecun ing. Đ.	: Rezultati ogleđa sa strukovima izrađenim od najlon-konca za lov jegulje na Skadarskom jezeru	50
Disalov ing. N.	: Veštački uzgoj <i>Amiurus nebulosus</i> , <i>Silurus glanis</i> i <i>Esox lucius-a</i>	33
Fijan ing. N.	: Ribnjaci u doljama kraj Vukovara	29
Fijan ing. N.	: Pirinčana polja sa uzgojem šarana u NR Hrvatskoj	35
Kapac ing. E.	: Otvorene vode jedan od aktuelnih problema u NR Hrvatskoj.	1
Korda J.	: Jezička pitanja ribarstva	14
Korda J.	: Ribarska pesma	69
Maričić dr. M.	: Osnutak Udruženja privrednih organizacija slatkovodnog ribarstva NR Hrvatske	45
Mihajlović-Babuder I.	: Još jedan osvrt na pitanje izbora šarana za daljnji uzgoj	56
Morović ing. D.	: Jadranski mugilidi (cipli, skočci)	65,93,111
Orešković ing. D.	: Rekonstrukcija Ribolovnog centra Apatin sa osvrtom na rad u 1955. godini	31
Orešković ing. D.	: Poluribnjaci i njihov značaj za podizanje proizvodnje na otvorenim vodama	53
Petrovski ing. N.	: Opiti za gajenje riba na pirinčanim poljima Makedonije	3
Petrovski ing. N.	: Savetovanje o unapređenju ribarstva na Prespanskom jezeru	117
Plančić prof. J.	: Treba li šarane sa manjim odnosom od 1:2,3 izlučiti od daljnjeg uzgoja u našim ribnjacima	8
Plančić prof. J.	: Izgradnja brane na rijeci Mrežnici kod Ogulina i posljedice koje će od toga nastati za ribarstvo	47
Plančić prof. J.	: Privredni značaj Kopačko-Biljskog rita za ribarstvo	79
Popović prof. Lj.	: Solunarna teorija	15
Radojčević M. i Sofrenović Đ.	: Utjecaj streptomycina i nekih vitamina na tok zarazne vodene bolesti kod šarana	85
Sofrenović Đ. i Radojčević M.	: Utjecaj streptomycina i nekih vitamina na tok zarazne vodene bolesti kod šarana	85
Šenk dr. O.	: Prilog poznavanju režima potočnih pastrmki (<i>Salmo trutta fario</i>) izvorskog dijela rijeke Bosne	57
Šenk dr. O.	: Prilog poznavanju ishrane lipljenova izvorskog dijela rijeke Bosne	86
Šenk dr. O.	: Ispitivanje prirasta prirodno izmriještene mladi potočnih pastrmki (<i>Salmo trutta fario</i>)	108
Tadić A.	: Prekomeran lov školjkaša i njihova zaštita	27
Vlajnić-Ristić O.	: Bakterije kao hrana vodenih organizama	116

Vijesti iz narodnih republika:	strana
Savez športskih ribarskih društava NRH organizirao kurs za rukovaoce na mrijestilištima ribarskih društava J. P.	16
Popis glavnijih radova Zdravka Talera (ing. I. Sabioncello)	17
Tečaj za prekvalifikaciju ribara kod Ribolovnog centra Apatin (Ing. B. Ržaničanin)	18
Osnovano je Udruženje privrednih organizacija slatkovodnog ribarstva Narodne Republike Hrvatske (Kap.)	18
Plenum Saveza športskih ribolovnih društava NRH (E. K.)	19
Godišnja skupština Prve ribarske zadruge Slav. Brod. (E. K.)	39
Godišnja skupština Ribarske zadruge s. o. j. (E. K.)	39
Skupština Saveza ribolovaca Hrvatske (I. S.)	40
Lov moruna u Đerdapskom sektoru (U. Đurić)	40
Markiranje šarana po poplavnom području Lonjskog i Mokrog polja (I. S.)	70
Markiranje pastrva iz Obrha (S. M.)	70
Održana su dva tečaja za salmonikulturu u Sloveniji (I. S.)	70
Osvrt na ulov ribe u I. polugodištu 1956. g. na terenima Ribolovnog centra Apatin (Ing. B. Ržaničanin)	71
Ugibanje ribe u potoku Bedenica (ik.)	99
Ribarska izložba u Osijeku (I. Vegh)	100
Općina Dalj likvidirala ribarske zadruge i ribolov predala Poljoprivrednom dobru Erdut (I. K.)	100
Izgradnja stanice za čišćenje i dezinfekciju teretnih vagona i pranje željezničkih cisterni (E. K.)	100
Uspjeh ovogodišnjeg mrijesta na poplavnom području Ribolovnog centra Apatin (Ing. B. Ržaničanin)	101
Plenum Saveza ribarskih zadruga NR Srbije (Ž. M.)	120
Tržište ribe u Skoplju (kap.)	121

Sportski ribolov:

Jezero Palić kao objekt sportskog ribolova (K. H.)	19
Na izvornom dijelu Lima (Bogdanović J.)	37
Kao i prije dvije hiljade godina — Upornost tradicije (J. Bogdanović)	98
Da li se može govoriti o osjetnom smanjivanju pastrmke u Plitvičkim jezerima (J. Bogdanović)	118

Pregled novih knjiga i listova:

Stanko Karaman: Ribe Strumice	20
Acta Ichthyologica Bosniae et Hercegovinae	20
Sportski ribolov 6/55, Zagreb	20
Morsko ribarstvo 1 i 2/1956, Rijeka	20
Ribič 11 i 12/1955, Ljubljana	20
Ribarski list 5/1955, Sarajevo	20
Morsko ribarstvo 3-8/1956, Rijeka	71
Ribarski list 6/1955, Sarajevo	72
Ribič 1-6/1956, Ljubljana	72
Ribolovec 1 i 2/1956, Skopje	72
Sportski ribolov 1-4/1956, Zagreb	72
Ante Tadić: O slatkovodnim i morskim ribama	102
Zdravko Taler: Ribolovni vodič po Jugoslaviji	102
Sportski ribolov 5/1956, Zagreb	102
Morsko ribarstvo 9-11/1956, Rijeka	102
Ribič 7-9/1956, Ljubljana	102
Zavod za ribarstvo NR Makedonije, Skopje	121
Petrovski ing. N.: Podizanje ribnjaka i uzgoj riba u njima	122
Morsko ribarstvo 12/1956, Rijeka	122
Ribič 10 i 11/1956, Ljubljana	122

Iz inostranih časopisa:

Gajenje tropskih riba u Belgiji u zagrejanim malim ribnjacima (Tadić)	38
Pastrmske ribe u akvarijumu (A. Tadić)	39
Mr. Käthe Seidel: Die Flechtbinse (I. Mihajlović)	101

Zakonodavstvo:

Zakon o slatkovodnom ribarstvu NR Bosne i Hercegovine	41
Zakon o ribarstvu NR Srbije	73

RIBNJAČARSTVO POLJANA PAKRAČKA POLJANA

Željeznička stanica: POLJANA

Pošta: PAKRAČKA POLJANA

Telefoni: KANIŠKA IVA 1 i PAKRAČKA POLJANA 9

VRŠI UZGOJ I PRODAJU

TOVLJENIH ŠARANA, SOMOVA I LINJAKA — RIBU OTPREMA

U VLASTITIM SPECIJALNIM VAGONIMA U ŽIVOM STANJU

U TUZEMSTVO I INOZEMSTVO

INTERESENTI NEKA SE OBRATE NA GORNJU ADRESU

Ribnjačarstvo

»KONČANICA«

želj. stanica: KONČANICA

Telefon broj 1

Pošta: VELIKI ZDENCI

Tekući račun kod Narodne Banke Daruvar br. 450 - T - 124

VRŠI UZGOJ I PRODAJU

TOVLJENIH ŠARANA SOMOVA, SMUĐEVA I LINJAKA.

RIBU OTPREMA U VLASTITIM SPECIJALNIM VAGONIMA U ŽIVOM STANJU

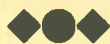
U TUZEMSTVO I INOZEMSTVO

RIBOLOVNI CENTAR APATIN

**TELEFON BROJ: 25 — ADRESA ZA BRZOJAVE: RIBARSTVO — APATIN
TEKUĆI RAČUN KOD NARODNE BANKE, FILIJALA APATIN, BROJ 313-T.13**

**SVJEŽE I SLANE RIBE U SVIM KOLIČINAMA — RIBLJEG
ULJA ZA INDUSTRIJU KOŽE — LJUSKE OD
RIJEČNE ŠKOLJKE ZA FABRIKACIJU
DUGMADI, RIBLJE BRAŠNO,
ŠKOLJKINO BRAŠNO
I T. D.**

**ZA CIJENE I OSTALE BLIŽE INFORMACIJE O PRODAJI OBRATITE SE
NA PODUZEĆE.**

Školjkari u ovom donjem delu Dunava, nizvodno od područja Beograda i ušća reke Tamiša do područja Velikog Gradišta, koji love opisanim alatom, prilikom lova otisnu se čamcem od obale za 40—50 m. Na toj udaljenosti majstor baci iz čamca grablje u vodu i njeno uže priveže za čamac. Tada njegov pomoćnik sa obale počne da vuče čamac k sebi pošto je ovaj vezan zasebnim užetom. Međutim, između grablja i pomoćnika na kopnu ne postoji nikakvo posebno uže. Isto tako majstor u čamcu nema nikakvo naročito pomoćno uže kojim bi grablje bile privezane u cilju vertikalnog opipavanja rečnog dna, osim onog kojim su privezane za čamac. Uže između čamca i pomoćnika jako je napeto zato, što on s kopna vuče s čamcem još i grablje koje su u vodi iza njegovog spoljnog dela, i koje pružaju veliki otpor. K tome mreža na grabljama puna mulja i školjaka svakako da čini taj otpor još jačim, a uz to grablje se katkada zakače o kakav panj ili kamen u reci. Školjkar u čamcu s vremena na vreme pomalo podiže i spušta grablje onim jednim užetom, kojim su grablje privezane za čamac. Na taj način opipava dno i oslobađa ih kada se zakače o kakav predmet. Da bi mogao da manevriše tim užetom, pomoćnik s kopna mora u tom trenutku da popusti uže kojim vuče čamac. Ali ako grablje bace samo na 15—20 m od obale, tada školjkari na ovom delu Dunava običavaju, pošto bace grablje iz čamca, da izađu na kopno i odatle ih direktno vuku napolje. Dakle, u ovom slučaju ne vuku i čamac k sebi, već samo grablje. Sl. 2.

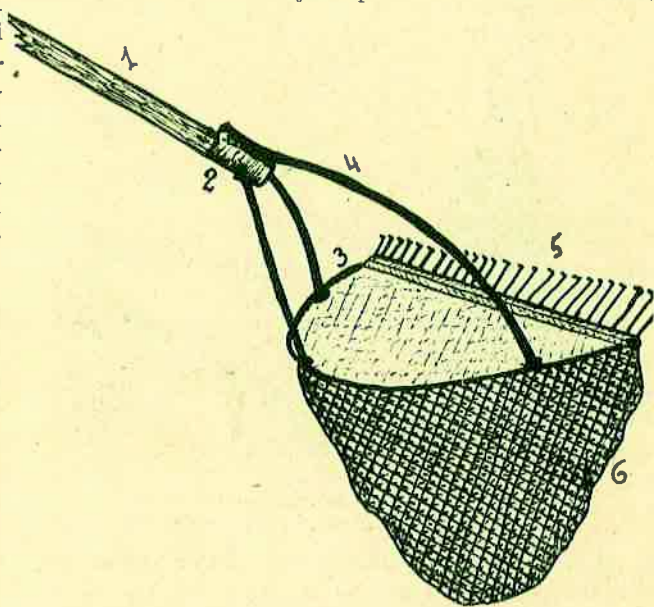
Sl. 2. Školjkari vuku grablje —
Foto: Zavod za ribarstvo NRS

Pri vučenju čamca ili grablja mnogo puta pomažu i žene, a one posle lova, uglavnom, kuhaju i čiste školjke.

Školjkari u gornjem Dunavu, od područja Apatina do područja nizvodno od Novog Sada, love školjke grabljama sa drvenom drškom, motkom, i to iz čamca. Motka 4—6 m dužine uvuče se u željezni cilindar i ukuje ekserima. Između cilindra i luka nalaze se tri železne poluge 40—70 sm dužine. Krajevi luka spojeni su ravnom polugom za koju su pričvršćeni zupci. Veličina ravne poluge kreće

se od 40—60 sm, a broj zubaca 30—40 komada, što zavisi od veličine grablja. Dužina zubaca kreće se od 10—15 sm. Na luku je pričvršćena trougla mreža od pređe sa okcima od 35 mm. Školjkari opterete grablje, sa strane na luku, olovom ili ciglama 3—8 kg, a neki i do 11 kg težine da bi pri lovu što dublje upale u dno reke. Tako love pri normalnom vodostaju. Ali za dublje vode kada je teže manevrisati grabljama, jer je struja rečne vode mnogo jača, imaju na motkama tri rupe u razmaku od po jednog metra. Kroz te rupe provuku okrugle pritke debljine dva santimetra, pomoću kojih okreću grabljama na tvrdem terenu.

Rad ovakvim grabljama, od kojih postoji većih i manjih oblika, vrlo je težak, osobito za školjkare slabije fizičke kondicije. To je naročito teško u toplijem delu dana, a osobito ako je muljevito dno pomešano s ilovačom i šljunkom. Pri tom poslu školjkar rije rečno dno prednjim delom grablja na kome su zupci i kada oseti da je zahvatio dosta materijala, a u trenutku izvlačenja napolje, grablje okrene da bi sve školjke upale na dno mreže. Sl. 3.

Sl. 3. Grablje s motkom: 1 - motka, 2 - cilindar, 3 - železni luk, 4 - poluga, 5 - ravna poluga sa zupcima. Orig. crtež prema skici iz Apatina.

Zaludu su bili upućivani školjkari oko Apatina da pređu na način lova s grabljama pomoću užeta kako se lovi u području Ivanova i u Savi. Štaviše, Zavod za ribarstvo NRS iz Beograda, bio im je poslao uzorke tih grablja i upućivao ih u posao, ali oni su ostali pri svome.

Grabljama na motkama naročito teško se lovi ako je samo jedan školjkar u čamcu, jer ne samo da se muči dok izvadi školjke sa rečnog dna, a s njima još veći teret mulja i peska, već mora da zadržava i svoj čamac protiv struje vode, koja ga nosi. Negde, pak, i taj pojedinac zadržava čamac pomoću zabodene motke u rečno dno, vezivanjem. Ali, redovito, kada su dvojica u čamcu, tada jedan od njih zadržava čamac pomoću spomenute motke, i školjkaru je time rad olakšan.

Za vrlo mekane terene po kanalima i ritovima, imaju školjkari vrlo jednostavne grablje bez zubaca na prednjem delu, a sa mrežom od železne žice. Ovakvim jednostavnim grabljama većinom love školjkari na celom području Dunava Bačka Palanka — Ilok uzvodno i nizvodno. One su na motci 4—5 m dužine. Za nju je pričvršćen železni okvir čije su bočne poluge 30—40 sm dugačke, a prednja 40—50 sm. Između cilindra, u kome je pričvršćeno držalje, i prednje poluge nalazi se jak poluluk 60 do 70 sm dužine koji pridržava okvir grablja. Na njemu je pričvršćena žičana mreža. Ovo je najslabiji tip grablja na Dunavu, ali odgovara za ovo područje, gde je dno jako muljevito.

Školjkari na Savi imaju slične grablje kao oni iz sela Ivanova, samo nešto manje i slabije konstrukcije. Glavni železni luk je 98—104 sm velik, manji luk je 80—100 sm dužine. Ovde je prema veličini na grabljama po 35—40 zubaca. Okca na mreži su 26 mm velika. Grablje se vuku užetom ili iz čamca ili sa kopna, dakle, na isti način kao kod Ivanova. Sl. 4.

Sl. 4. Školjkari sa grabljama na Savi.

Foto: Zavod za ribarstvo NRS

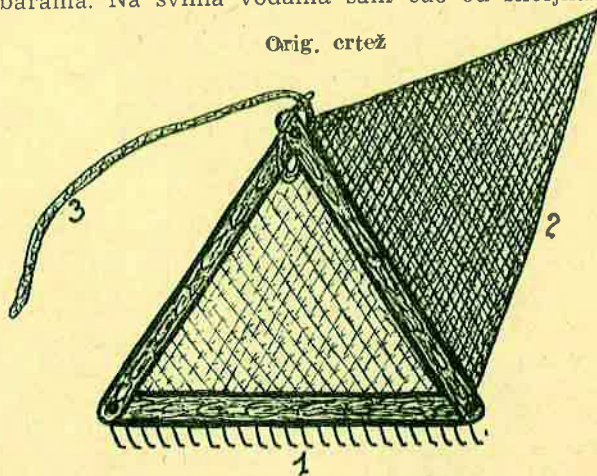
U selu Breski na desnoj obali Save video sam kod školjkara još i grablje sa motkom. One su četvrtasta oblika, 46 sm dugačke i 20 sm široke. Prednja strana okvira, na kojoj je pričvršćeno 14 komada povijenih zubaca, jest široka železna ploča, a druga strana za koju je pričvršćena nešto preko 5 m dugačka motka, jest široka olovna ploča. Na okviru je mreža od pređe.

Neki školjkari oko Beograda, na Dunavu i Savi, imaju za lov školjaka drvene grablje koje zovu keca, u obliku trougla, čije su strane do jedan metar dužine. Na donjoj strani ima 20-73 komada povijenih železnih zubaca, što zavisi od veličine grablje. Mreža od pređe građena je u obliku trougolne vreće s okcima od 26 mm. Grablje se povlače pomoću užeta, bilo iz čamca ili sa kopna. Sl. 5. Još upotrebljuju oba tipa opisanih grablja. Kada školjkari, uopšte, izvuku grablje napolje do čamca, prvo istresu mulj u vodu, pa onda istresu školjke u čamac.

Pri odabiranju školjaka neki bacaju manje primerke natrag u vodu, neki ne, već ih bace na oba-

lu gde uginu čime nanose štetu školjkarstvu. Redovno bacaju natrag u vodu »ženke«. Međutim, to nisu ženke, već školjke iz roda Anodonta, zvana barska školjka, koja živi i u rekama, ne samo u barama. Na svima vodama sam čuo od školjkara

Orig. crtež

Sl. 5. Grablje (keca) s drvenim okvirom: 1 - drveni okvir sa zupcima, 2 - mreža, 3 - uže.

da ovu vrstu školjaka nazivaju »ženkama«, jer imaju širok oblik. Međutim, nauka o školjkama, malakologija, ne može spolja da razlikuje koja je školjka mužjak, koja ženka. Za razaznavanje polova spolja nema sigurnih dokaza. Na nekim primercima mogu se u tu svrhu, spolja primenjivati, neke pretpostavke, ali disekcijom sam se u najvećem broju primeraka uverio da su individue bile i suprotnog pola. Dakle, sigurnih spoljašnjih oznaka za određivanja razlika mužjaka i ženke nema.

Kada je voda niska, do jednog metra iznad dna, školjkari gaze po reci i rukama skupljaju školjke.

Vrlo lak lov školjaka grabljama s motkom je na dubini do dva metra, lako se lovi do četiri metra, a kada je voda četiri metra iznad normale nastaje težak lov. Preko te mere prestaje školjkolov. I školjkari s grabljama na užeta više vole da je voda plića. Ipak školjkari u području Ivanova bacaju grablje u Dunav na sedamnaest metara njegove normalne dubine. Za visoke vode i tu prestaje školjkolov.

Ležišta školjaka uglavnom su desno i levo od sredine rečnog korita u pravcu obala. U sredini i oko same sredine lov je nikakav ili minimalan. Veća su školjkina gnezda prema onoj obali koja je veći deo dana suncem obasjana. Usled duže sunčane svetlosti razvije se veća masa algi kojima se hrane školjke.

Opisanim alatom ulovi se za normalne vode najviše do 80 komada školjaka u jednom zahvatu, što iznosi po prilici 3—4 kg težine, a katkada niti jedne. Iznimno može se uloviti jednim zahvatom na položajima gde niko od profesionalnih školjkara još nije lovio i 150—200 komada školjaka, što su uistinu lovili terenski radnici našeg Zavoda za ribarstvo. Jedan školjkar dobre fizičke kondicije, a u dobi 30—40 godina života može da ulovi za vreme niske vode u letnje doba na mekanom terenu, radeći od zore do mraka, i po 200—300 kg školja-

ka, ako je naišao na još nedodirnete položaje, gde je bilo mnogo hrane za ove mekušce. Ali, kako sam posmatrao i školjkare stare 70—80 godina, ti ne mogu da ulove više od 70 kg dnevno, razume se ako lovi svaki sam, pa ne samo da lovi, nego se još i bori protiv struje rečne vode, jer nije učvrstio čamac pomoću motke. Događa se više puta, kada školjkari naiđu na dno, gde je mulj pomešan s peskom i šljunkom ili ilovačom, da jedan školjkar ulovi i manje od 70 kg školjaka kroz ceo radni dan. Na takvom terenu rad je vrlo otežan, osobito za školjkare u odmaklim godinama i s nedovoljnom ishranom. Oni većinom jedu suhu hranu, i to ne samo jedan dan, već po četiri do pet dana uzastopce, kada se ne vraćaju uveče u mesto boravka. Hrana im se sastoji uglavnom od hleba sa sirom, slaninom, lukom, marmeladom, paradajzom i paprikom. Uz hleb jedu obično samo po jednu od te vrste hrane. Retko kada se događa da po neki od njih nabavi, naprimer, šarana, pa ga ispeče na ražnju na obali. I bostan u vreme sezone je prilična retkost kod školjkara. Da bi neki od njih nešto skuvao, to je nemoguće, jer školjkar je zauzet samo svojim poslom. Ako su u blizini svoga naselja, uveče se vrate kući i jedu toplu hranu. Ovako nepravilna ishrana štetno deluje na rad onih školjkara koji dugo ostaju na terenu. To je obično za vreme dužih dana kada mogu da spavaju u čamcu ili negde na obali ispod čamca. Čamac izvuku na suho, naprave krov od njega, uvuku se ispod njega i spavaju. Neki spavaju u zemunicama na obali. Ulovljene školjke drže u košarama pri obali u vodi, i subotom ujutro kreću prema otkupnoj stanici, gde isporučuju žive školjke. Katkada plovi rekama motorni brod otkupnih preduzeća i preuzima na terenu od školjkara prazne ljuštore već skuhanih školjaka. U tu svrhu izdube na obali reke šanac, iznad njega polože oprano železno bure od nafte, ili kazan ili poveću kantu. Sud napune vodom, ubace školjke unutra, potpale vatru i čekaju da se u vrućoj vodi počnu školjke otvarati. Tada iz njih lako odstrane mekani deo tela. Jedino Ribolovni centar u Apatinu ima od betona napravljena ognjišta sa kazanima. Čim je voda zagrejana na 55—60°C, školjke se počnu polako otvarati, i kada se zagreje do 85°C sve se potpuno otvore. Naime, sve se školjke ne otvore istovremeno. One se otvore čim popuste prednji i zadnji mišići zatvarači. Kada izvade prvu partiju kuvanih školjaka stave drugu, pa i treću u istoj vodi da se kuhaju; uz mali dodatak sveže vode. Posle toga voda se izbacuje, jer postane neupotrebljiva, postane gusta od sluzave materije što je luče školjke prilikom kuhanja, kao i od njihove prljavštine. U prvoj partiji školjke se najbrže skuhaју, u drugoj i trećoj slabije.

Ima pokušaja da se školjke kuhaju u mlakoj slanoj vodi pri čemu se otvore brže nego u nesla-

noj. To je, navodno, korisnije, jer da se uštedi na ogrevnom drvu.

Život školjkara na Dunavu i Savi, gde je najveći i redovan školkolov, vrlo je tegoban. Sam lov školjaka dosta je primitivan. Kada bi se taj posao mehanizovao grabljama u obliku malog bagera, moguće da bi se postigli bolji rezultati, ali bez racionalnog lova i zaštite školjaka, na taj bi se način, moguće, one još više uništavale nego što se to danas zbiva.

Školjkari sa područja Dunava iz Bačke Palanke ne zadovoljavaju se samo lovom u Dunavu, koji su školjke na nekim mestima te reke potpuno izlovlili, već odlaze na odvodne kanale po Vojvodini i tu love. Te su kanale nastanile školjke iz Dunava, i to sve forme od *Unio pictorum* L. i odličnog su kvaliteta.

Cele familije školjkara odlaze u letnjim mesecima u školjkolov. Na seljačka kola natovare sav potreban alat za lov, šatore za spavanje i ostale potrepštine, a na licu mesta iznajmljuju pomoćne radnike. Inače, svi članovi familije pojedinog školjkara sudeluju u radu, i to lovom, odabiranjem i kuhanjem školjaka. U kanalima love školjke grabljama ili sa obale ili gazeći po vodi.

Ljuštore školjaka ekspeduju vozom do sabirne stanice, koja ih isporučuje industriji u zemlji i inostranstvu.

Rad ovih školjaka po kanalima daje dobre rezultate, a na što ima uticaja redovna ishrana toplim jelom, jer njihove žene, koje ih prate u školjkolovu, koji traje katkada po dva ili tri meseca, svakodnevno pripremaju kuhanu hranu. Hrane se i samim školjkinim mesom, čije im belančevine i masnoća daju dosta potrebnih kalorija za taj težak fizički rad. Ali, bojati se je, da će oni potpuno opustošiti navedene kanale po Vojvodini. Školjkolov se prekida, uopšte, za vreme vrlo visokog vodostaja na pojedinoj reci. Zimi, uglavnom školjkolov prestaje usled zaleđivanja vode, jake studeni, a i zbog dubljeg ukopavanja školjaka. Po prirodi svoga življenja, one prezimljuju u rečnom dnu, sa svim ukopane; jedino im viri napolje komadićak zadnjeg dela sa škržnim i analnim otvorom. Iznad tog dela školjke naprave levkastu jamicu u rečnom dnu, da bi mogle u sebe uvlačiti vodu iz koje iskorišćuju kiseonik za disanje. Preko zime su vrlo gusto nastanjene jedne pored drugih. Redi su slučajevi da školjkari i zimi, kada led popusti, odlaze u lov na školjke.

Pošto se još uvek školjke love prekomerno, potrebno je čim pre doneti uredbu o njihovoj zaštiti u smislu jednog od tri učinjena predloga, a štampana u broju 2 ovog časopisa iz 1956 god.

• Školjaka dobrih za industriju ima još u Dravi, Bosutu, Moravi, Mlavi, Nišavi, Timoku, Kolubari, Peku i još nekim manjim rekama naše domovine.

UPOZORIENJE:

1. Nova adresa naše administracije je: Zagreb, Margaretska ulica 1/I.
2. Nastala je ponovna promjena našeg tekućeg računa. Od sada je: 40-KB-16.Ž.1853.
3. Ovom broju prilažu čekovne uplatnice pa molimo, da se obnove dužne pretplate.

UPRAVA